

■ CONVIVENZA

Suttitels e la paraula d'ina Svizra plurilingua

DA SIMON DENOTh*

Chanzuns da laud a favur dal plurilinguisssem helvetic han conjunctura auta durant l'entir onn. La quadrilinguitad uffiziala è schizunt daventada ina part da l'identitad naziunala e procura era per ina detga purziun simpatia per la Svizra a l'ester. Ins è adina puspè surstà co ch'ina tala mini-Babilonia sappia funcziunar cun success. Dar ina resposta a la dumonda «Chapis Vus insumma in l'auter?» n'è dentant betg simpel. Co fissi cun «Igl ha gia funcziunà meglier.»?

Igl è da sperar che la Svizra disponia anc ussa d'ina densitad pli auta da carstgauns effectivamain poliglots, surtut en cumparegliazion cun noss gronds pajais cunfinants. Nus n'avain però betg d'ans far illusiuins: 22 chantuns funcziunan en moda absolutamain monolingua, resguardond strictamain il princip territorial. E tar ils quatter auters chantuns n'è il plurilinguisssem betg adina la realitad, damai che la lingua da la pli gronda gruppa linguistica dominescha per ordinari.

Er in sguard sin la situaziun televisiva e cinematografica en Svizra po dischillusiunar. Sco ch'i para na vulan las Svizras ed ils Svizzers betg tadlar, gnanca curt, persunas che discurren in'otra lingua naziunala durant ina contribuziun a la televisiun. Enstagl da laschar il tun original e metter suttitels sincroniseschan las chadainas da televisiun svizras en general tut per lur public.

Questa monocultura linguistica na sa limite-scha betg mo sin las linguas naziunalas. Retschertgas da

Pro Cinema han mussà che mo 56 pertschient dal public da kino svizzer han guardà in film en la versiun originala il 2009, en cumparegliazion cun ils 87 pertschient da l'onn 2003. Remartgabel, oramai ch'i sa tracta per gronda part da films americans. D'ina vart na pon ils geniturs e l'economia svizra betg pli spetgar enfin ch'ils uffants emperdan englais. Da l'otra vart para la glieud dad esser memia marscha da leger suttitels tudestgs en in film da lingua englaisa.

Quai è deplorabel. Independentamain da tge lingua ch'i sa tracta: Suttitels èn excellents construiders da punts. Uschia prescriba l'ordinaziun da la lescha federala da radio e televisiun che la SRG SSR furneschia suttitels per almain in terz da ses temp d'emissiun. Las persunas che profiteschon primarmain da quest servetsch da Swiss-TXT èn impedids d'udida e persunas senza udida. Ma suttitels èn gist era pitgas impurtantas per persunas che han in'otra lingua materna. Studis scientifics han mussà che suttitels sensibiliseschan e motiveschan d'emperdar autras linguas e contribueschan al meglierament da cumpetenzas linguisticas existentas.

Senza suttitels talians na chapisss jau per exempel

betg la mesadad dal telegiornale sin RSI. Suttitels tudestgs sin pagina 777 dal teletext pussibiliteschan er ad in public betg rumantsch da perseguitar las emissiuins da RTR.

In pass envers dapli plurilinguisssem effectiv a la televisiun svizra vegniss dentant pir fatg cun emissiuins plurilinguas. In bel di chatta SRF forsa il curaschi per integrar ina curta contribuziun en lingua franzosa (cun suttitels tudestgs) en la «Rundschau» u en «Schweiz aktuell»?

* Simon Denoth è creschi si a Lucerna e viva oz a Cuira. El ha fatg il studi da politologia e relaziuns internaziunalas a Geneva, Singapur e Manchester. El lavura sco referent da la direcziun da RTR Radiotelevisiun Svizra Rumantscha.

Vocabulari

suttitel	= Untertitel
paraula	= Märchen, Mär
chanzun da laud	= Lobeshymne
quadrilinguitad	= Viersprachigkeit
procurar per densitad	= sorgen für Dichte
poliglot	= mehrsprachig
pajais cunfinant	= Nachbarland
dischillusiunar	= ernüchtern
pertschient	= Prozent
cumparegliazion	= Vergleich
oramai	= eben (halt)
marsch/marscha	= faul
deplorabel	= bedauerlich
construider	
da punt	= Brückenbauer
impedi d'udida	= Hörbehinderter
pitga	= Stütze, Pfeiler
meglierament	= Verbesserung
perseguitar	= verfolgen

Die Kolumne «Convivenza» erscheint in der Regel am Montag in der «Südoschtweiz» und in der romanischen Tageszeitung «La Quotidiana». Unterstützt wird das Projekt von der romanischen Sprachorganisation Lia Rumantscha. Für Leserinnen und Leser, die nicht Romanisch verstehen, gibt es im Internet eine deutsche Übersetzung, und zwar unter www.suedostschweiz.ch/community/blogs/convivenza.